Inspraakreactie van Voedsel Anders op het Ontwerp Vlaams Strategisch Plan voor het Vlaamse Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Maandag 14 maart 2022
Ingrid Pauwels - Coördinator Voedsel Anders

INLEIDING

Voedsel Anders wil, als sociale beweging rond agro-ecologie haar bemerkingen en aanbevelingen mbt de inhoud van het GLB SP graag toelichten in deze reactie. **Vanuit haar dichte contacten met zowel middenveld als met landbouwers die bewust kiezen voor lage impact in hun bedrijfsvoering heeft Voedsel Anders een unieke positie in het Vlaamse landbouwlandschap.**

Onze bemerkingen en aanbevelingen vertrekken vanuit een holistische kijk op ons voedsel- en ecologisch systeem. Voedselproductie heeft een centrale rol in deze systemen en het is dan ook op dat systeemniveau dat we de keuzes en uitgezette richting van het gemeenschappelijk landbouwbeleid moeten analyseren. **Beleidscoherentie is hierbij cruciaal**, het GLB moet m.a.w. maximaal afgestemd zijn op de lange termijn doelen zoals we die terug vinden in de Kaderrichtlijn Water, de Nitraatrichtlijn, Vogel- en Habitatrichtlijn en de verschillende internationale doelstellingen voor een duurzame toekomst van onze planeet, zoals de Sustainable Development Goals (SDG's), de Europese Green Deal met haar Farm-to-Fork en Biodiversiteitsstrategie en de doelstelling uit het klimaatakkoord van Parijs om de opwarming van de aarde onder 1.5°C te houden.

Voedsel Anders bekijkt dit voedselsysteem vanuit een agro-ecologische bril. Zoals het High Level Panel of Experts (HPLE) van het UN-committee voor voedselsoevereiniteit stelt: **agro-ecologie en haar principes vormen de onontbeerlijke basis om duurzame voedselsystemen te bouwen**.

Agro-ecologische praktijken houden rekening met ecologische grenzen (in overeenstemming met de planetary boundaries). Agro-ecologische landbouwers zetten de natuur in als bondgenoot, zorgen voor gezonde en veerkrachtige bodems die koolstof opslaan en dragen bij tot het herstel van de biodiversiteit.Tegelijkertijd staat de band tussen de boer(in) en de consument centraal in een agro-ecologisch voedselsysteem en wordt gezocht naar een eerlijke verloning voor de arbeid van de boer(in) en zijn/haar landwerkers (seizoensarbeiders).

HET EUROPEES GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

Sinds de hervorming van 2003 zet het Europese GLB schoorvoetend stappen om de landbouw in een meer ecologische richting te stimuleren. Ook voor de volgende 5 jaar worden een aantal nieuwe instrumenten ingezet om deze stimulans te vergroten. Dit is niet verwonderlijk gezien de urgentie van de klimaat- en biodiversiteit problematiek, en het onvermogen van het GLB om gedurende de afgelopen 20 jaar tot een significante ecologische transitie van onze landbouw te leiden, ondanks de gigantische investeringen. Een transitie waarvan de urgentie door tal van wetenschappers wordt onderkend omwille van de linken met zowel biodiversiteits- als klimaatproblematiek (o.a. Europese Milieu Agentschap, IPES Food, enz).

In het voorliggend GLB worden o.a. via eco-regelingen, de aangepaste conditionaliteit en de milieu- en klimaatmaatregelen stimuli geboden om de biodiversiteit en de bodemvruchtbaarheid te verbeteren. Actie voor klimaat en zorg voor milieu, biodiversiteit en landschap zijn terechte uitdagingen waar het Europa het GLB voor wil inzetten. Ook een eerlijk inkomen voor de boer en een betere machtsverhoudingen in de voedselketen zijn terechte en urgente uitdagingen die door het GLB voorop worden gesteld. Voedsel Anders is alvast van mening dat -ondanks de nieuwe mogelijkheden die door het GLB geboden worden- de genomen stappen in **het Vlaamse Strategisch plan te weinig ambitieus zijn om de noodzakelijke fundamentele omslag van onze voedselproductie mogelijk te maken** en dat vooral wordt gekozen voor een verderzetting van een '*Business As Usual*' (BAU).

Voedsel Anders reikt daarom voorstellen aan om van het GLB een krachtiger instrument te maken, om onze landbouwers, die onze bondgenoot zijn bij het aanpakken van verschillende maatschappelijke uitdagingen, een toekomst te bieden, weg uit de negatieve spiraal waarin velen van hen zich vandaag bevinden. **Agro-ecologische landbouw moet de ruggengraat vormen van ons toekomstig landbouwmodel** (dixit High Level Panel of Experts van het VN comité voor voedselsoevereiniteit). **Een landbouwmodel waar het recht op gezond en duurzaam voedsel voor elke burger en een eerlijk inkomen voor de landbouwer, wereldwijd, het leidmotief vormt**. Het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid in Vlaanderen zal een niet te onderschatten impact hebben op onze boeren, onze omgeving, ons klimaat, en ons voedselsysteem tot 2027. **Vijf cruciale jaren** die voor een ommekeer moeten zorgen en de weg moeten leggen voor het behalen van de vele maatschappelijke doelstellingen voor 2030.

OPMERKINGEN

In volgende paragrafen formuleren we de **opmerkingen en aanbevelingen van Voedsel Anders betreffende het voorliggende GLB Strategisch Plan**. Deze opmerkingen en aanbevelingen bouwen verder op eerdere aanbevelingen die Voedsel Anders heeft geformuleerd in het kader van het GLB[1]. Voedsel Anders stelt jammer genoeg vast dat deze eerdere aanbevelingen niet werden opgenomen in het voorliggende GLB, en dat het strategisch plan in openbaar onderzoek is gegaan zonder een duidelijke afbakening van de doelgroep. Door het ontbreken van een definitie voor de 'actieve landbouwer' is het namelijk nog heel onduidelijk of de kleine agro-ecologische bedrijven hoegenaamd wel door het GLB ondersteund zullen worden. **Ondersteuning van alle agro-ecologische bedrijven is voor Voedsel Anders een must voor het GLB!**

1. Nood aan een meer coherente visie en beleid voor een duurzaam landbouw- en voedselsysteem

Voedsel Anders stelt vast dat de Vlaamse plannen voor het nieuwe GLB **onvoldoende ambitieus zijn en dat een duidelijke visie ontbreekt over waar we met onze landbouwsector naartoe willen**. Er wordt te weinig rekening gehouden met lange-termijn milieudoelstellingen en het bestendigen van een veerkrachtig voedselsysteem: **het voorstel van het Vlaams strategisch plan GLB (GLB-SP) bouwt nog te veel verder op het huidige systeem dat aan grondslag ligt van de milieuproblematieken en een consolidering van de landbouwsector, zonder fundamentele hervorming te initiëren**. Het GLB-SP wordt dus niet ingezet als een sturend beleid maar als een systeem om het BAU scenario te bestendigen. We riskeren daarmee een belangrijk boot te missen. **Een verderzetting van deze BAU zal ertoe leiden dat landbouwers vandaag keuzes en investeringen maken die op de lange termijn geen zekerheid bieden, terwijl zij net een stabiel lange termijn kader nodig hebben dat hen rechtszekerheid biedt binnen de milieugrenzen die als randvoorwaarde gelden.** Wij verwachten dat als duurzaamheidskader het streven naar socio-economische doelen binnen de contouren van de milieugebruiksruimte gehanteerd wordt. Elke andere benadering brengt op termijn net de socio-economische duurzaamheid in het gedrang. Als de stikstofproblematiek in Vlaanderen ons iets heeft geleerd, dan is het wel dat de prijs van een gebrekkig beleid vroeg of laat betaald wordt, door boer en maatschappij. De donut-economie indachtig, is het zaak om onze economische activiteiten te ontwikkelen binnen de planetaire grenzen (= de draagkracht van de planeet), en rekening houdende met sociale randvoorwaarden.

Het voorliggende GLB-SP vormt geen geïntegreerd antwoord op de uitdagingen komende vanuit verschillende wetgevende hoeken. Er is in het strategisch plan geen duidelijke strategie,

---

[1] https://www.voedsel-anders.be/sites/default/files/2021-02/beleidsaanbevelingen_eur-vlaams_landbouwbeleid.pdf

er zijn geen duidelijke of voldoende ambitieuze doelstellingen en er is geen gewenste impact van de voorgestelde maatregelen geformuleerd. **Een duidelijke alignering met andere problematieken en beleidsdoelen ontbreekt vandaag in het voorliggende GLB-SP**. Zo is het onduidelijk hoe dit landbouwbeleid bijdraagt aan de doelstellingen inzake propere waterlopen (tegen 2027), stikstofuitstoot in lijn met de draagkracht van het milieu, de Blue Deal, het PAS, LULUCF (Land Use, Land Use Change en Forestry Regulation Wetgeving) of bijdrage tot een eiwitshift op bord en veld. Daarnaast getuigt het plan van gebrekkige ambitie mbt de doelstellingen die werden geformuleerd voor een duurzaam voedselsysteem in het bredere Europese en mondiale kader:

- **EU doelstelling voor 25% biologisch landbouwareaal**: De geformuleerde **doelstelling van 1,77% tegen 2027, is op z'n zachtst uitgedrukt heel bescheiden te noemen** ten opzichte van de Europese verwachtingen van 25%. Gezien de specifieke Vlaamse context in Vlaanderen is de Europese doelstelling te hoog gegrepen, maar **in het nieuwe GLB vinden wij geen blijk van bijkomende inspanningen om aan deze doelstelling tegemoet te komen**. We zien vooral dat uitgegaan wordt van een verderzetting van de huidige trends, terwijl op aangeven van Europa toch duidelijk een extra inspanning en minstens een duidelijke strategie wordt verwacht. Een groot contrast tussen de omvang van de omschakelingspremie en de voorzettingspremie getuigen bovendien van een **gebrek aan visie op de ontwikkeling van de sector** en de manier waarop aan omschakeling wordt gedaan. Door dat gebrek aan visie is het erg onwaarschijnlijk dat de premies zullen bijdragen tot een substantiële verhoging van het aandeel bio in Vlaanderen. Vlaanderen kiest met andere woorden om de Europese oproep en de vele maatschappelijke signalen volledig te negeren.

- **Europese doelstelling mbt reductie pesticidengebruik (-50%)**: Het GLB-SP plan **onderschat de pesticidenproblematiek dramatisch**: in slechts iets meer dan 10% van de Vlaamse metingen komen geen pesticiden of afbraakproducten voor. Dat het pesticidengebruik in Vlaanderen aangepakt moet worden is duidelijk, wetende dat België het derde grootste pesticidengebruik (per hectare) in Europa heeft.[2] **We verwachten dat er m.b.t. pesticidenreductie duidelijke kwantificeerbare doelstellingen in het GLB-SP worden geëxpliciteerd, inclusief een aanpak die transparant weergeeft hoe die doelstellingen bereikt zullen worden.** Bij verscheidene ecoregelingen wordt terecht een link gemaakt naar een eventuele positieve impact op het gebruik (en voornamelijk) de verdere verspreiding van pesticiden. Het blijft echter onduidelijk in welke mate deze ecoregelingen zullen worden opgenomen en wat de meetbare impact daarvan zal zijn. We missen in dit plan ook een duidelijke houding t.o.v. pesticiden. De houding van Vlaanderen bepaalt mee de Belgische houding op Europees niveau en we missen hier een duidelijke stellingname, in het bijzonder m.b.t. de jaarlijks terugkerende derogatie m.b.t. Neonicotinoïden.

[2] http://etat.environnement.wallonie.be/contents/indicatorsheets/AGRI%206.html

- **Een landbouwlandschap met ruimte voor natuur (10%)**: Meerdere wetenschappelijke studies tonen het belang van natuur in ons landbouwlandschap aan. Via de randvoorwaarde van het GLB wordt daarom ook terecht aandacht gegeven aan de integratie van natuur in landbouwgebied. Toch ligt de **doelstelling hier beduidend lager dan wat volgens deze studies, en de Green Deal, wordt gevraagd**. Met GLMC8a kiest Vlaanderen voor 4% NP-elementen in het landbouwareaal, of 7% wanneer vanggewassen worden meegerekend (3% NP of braak, 4% vanggewassen). Vlaanderen slaagt er jammer genoeg ook niet in om een duidelijke visie en strategie te formuleren over hoe het verder wil bijdragen tot de doelstelling van 10%. **Er zijn nochtans tal van slimme manieren om natuur in het landbouwlandschap te integreren**. Dit kan ook voor de landbouwers zelf heel wat voordelen opleveren, o.a. mbt waterhuishouding, klimaatmitigatie, bescherming tegen droogte (bvb bomen als windbuffer), etc. Het GLB is het instrument bij uitstek om dergelijke integratie te stimuleren. Daarnaast vragen we **aandacht omtrent het benadelen van kleine agro-ecologische bedrijven** met deze maatregel. Kleine agro-ecologische bedrijven nemen vaak op hun eigen manier maatregelen ten gunste van de (functionele) biodiversiteit en de bodembiodiversiteit en produceren op een zeer kleine oppervlakte vaak een enorme diversiteit aan teelten. Deze maatregel heeft voor dergelijke bedrijven vaak een disproportionele grote impact tov van de grotere bedrijven. We vragen om de uitzondering voor agro-ecologische bedrijven kleiner dan 5 ha.

- **Een reductie van de methaanuitstoot (-30% tegen 2030, tov 2020%)**: Het voorliggend SP bevat **onvoldoende visie, doelstellingen en concrete maatregelen om deze emissieverlaging succesvol door te voeren**. Dit ondanks de duidelijke landenspecifieke aanbeveling voor het GLB-SP voor België vanuit de Europese Commissie en andere genomen engagementen, zoals de ondertekening van de Methane Pledge op de COP in 2021. Methaan en lachgas vormen 73% van de landbouwemissies in 2019. **Ondanks diverse investeringen tekenen we momenteel een stijging van de methaanuitstoot in de landbouwsector op.** De huidige voorstellen zoals opgenomen in het Convenant Enterische emissies 2019-2030 voldoen niet, zoals de stijging van 7% (t.o.v. 2005) aantoont. Deze visie op de veehouderijsector is zowel voor natuur als voor de landbouwsector zelf van cruciaal belang. Zoals het Plan MER op p205 zelf stelt: " *Een fundamentele vermindering van de niet-energetische broeikasgasemissies, ammoniakemissies, vermesting van bodem en water,… en de beperking van hun negatieve impact op natuur, milieu en klimaat vereist een fundamentele aanpassingen binnen de Vlaamse veehouderij"* en deze fundamentele aanpassing ontbreekt in dit plan. We verwachten dat dit GLB-SP een visie heeft over de veehouderij in Vlaanderen, en o.a. weergeeft hoe we in 2030 naar -30% methaanemissies zullen gaan (t.o.v. 2020), zoals de onderschreven doelstelling aangeeft. Met de voorliggende interventies realiseren we deze doelstelling niet. **Vlaanderen moet daarvoor meer inzetten op een grondgebonden veehouderij** die inzet op het valoriseren van graslanden en reststromen en haar afhankelijkheid van (geïmporteerde) veevoeders minimaliseert.

- **Een stop aan import gerelateerde ontbossing en degradatie van natuurlijke habitats:** De Europese landbouw, in het bijzonder de intensieve veeteelt, draagt bij tot de vernietiging en degradatie van bos en andere natuurlijke ecosystemen in derde landen. In soja-producerende landen zoals Brazilië en Argentinië worden natuurlijke habitats vandaag nog steeds vernietigd voor de aanleg van monocultuur sojavelden. Dit heeft niet alleen desastreuze gevolgen voor de biodiversiteit en klimaat, maar ook voor de levensomstandigheden van veel boeren en burgers in deze landen. Europa, die wereldwijd de tweede grootste 'importeur' is van producten en goederen die bijdragen tot de vernietiging van natuur wereldwijd, presenteerde op 17 November een voorstel voor een wetgeving om deze problematiek aan te pakken. België en Vlaanderen zijn een belangrijke gebruiker en importeur van deze goederen en wij missen in het Strategisch plan een duidelijke strategie en aanpak inzake deze problematiek. **Hoewel er via de ecoregelingen en de duurzaamheidspremie voor de rundveehouderij wordt ingezet op meer lokale eiwitproductie en -consumptie, wordt niet expliciet werk gemaakt van en strategie om het aandeel geïmporteerde eiwitten te reduceren.** Dit vraagt onder andere om een duidelijke toekomstvisie voor een Vlaamse veehouderijsector die steunt op de principes van grondgebondenheid en (voeder)autonomie.

2. De ecoregelingen en andere duuraamheidsinterventies als motor van een sterke ecologische pijler: een stap vooruit maar onvoldoende benut

De invoering van de **ecoregelingen** is absoluut een positief signaal en voor Voedsel Anders het **uitgewezen financieel instrument uit het GLB om landbouwers te stimuleren** meer aandacht te besteden aan het samenwerken met de natuur, voor een gezonde bodem en herstel van de biodiversiteit. Door landbouwers te vergoeden voor specifieke maatregelen en praktijken die o.a. de biodiversiteit, klimaat en bodem ten goede komen zet je effectieve stappen in het stimuleren van een meer agro-ecologische landbouw in Vlaanderen. Omdat deze aanpak voor VA het fundament vormt voor de landbouw van morgen, stellen we voor om de **voorziene 25% van de budgetten te verhogen tot 30%** als voorbereiding op het volgende GLB waar deze ecologische maatregelen het kader moeten vormen.

We vragen daarbij **duidelijke criteria** waaraan ecoregelingen moeten voldoen alvorens ze als instrument naar voor worden geschoven:

- Een <u>brongerichte aanpak</u> staat voorop;
- <u>Bewezen positief effect</u> op de biodiversiteit;
- Bijdrage aan een <u>gezonde en veerkrachtige bodem</u>, volgens de kringloopgedachte (nutriëntencyclus sluiten)
- <u>Effectief en daadkrachtig</u>. Wat de ecoregelingen betreft zit de duivel in de details. Door de ecoregelingen uit te hollen tot te makkelijk implementeerbare maatregelen riskeren we aan 'green-washing' te doen. Het spreekt voor zich dat dit ten allen tijde moet vermeden worden, laat staan gesteund met Europees belastinggeld
- <u>Bijdrage tot de transitie</u> naar een duurzame landbouw- en voedingssysteem.

Op basis van deze criteria geven we onze bemerkingen en aanbevelingen voor volgende interventies in het bijzonder:

- De **grasland ecoregelingen** zijn een belangrijk onderdeel van het nieuwe GLB aangezien zij de nadruk leggen op het belang van onze graslanden en de meerwaarde die boeren creëren door het goede beheer ervan. Hoewel wij de implementatie van dergelijke grasland ecoregelingen een goede zaak vinden zien wij enkele gemiste kansen om deze nog meer in te zetten voor het stimuleren van extensivering, zodat deze een tastbare meerwaarde hebben om onder meer de biodiversiteitscrisis te counteren. Landbouwers die dit potentieel willen verzilveren met duidelijk extensief en ecologisch beheerd grasland blijven hierdoor in de kou staan. Wij vragen om duidelijke differentiëring te brengen in de mate van extensiviteit (bvb door een trapsgewijs betalingssysteem obv het aantal GVE/ha) en ook de toepassing van alternatieve technieken zoals bvb roterende begrazing meer te stimuleren.

- AMKM **omzetting tijdelijk naar blijvend grasland**: er dient een grendel te worden ingebouwd op het areaal blijvend grasland aangezien met het huidige mechanisme van omzetting ongewenste effecten kunnen optreden. Door toenemende omzetting van tijdelijk grasland naar blijvend grasland kan er een omslagpunt worden bereikt waarna het makkelijker wordt om blijvend grasland te scheuren: de maximum daling van het areaal blijvend grasland wordt zo immers niet overschreden. Best is om het omgezette blijvend grasland niet te laten meetellen bij het berekenen van het percentage van maximum 5% daling en daarvoor een gedegen monitoring in te zetten die alle wijzigingen bijhoudt.

- De interventie rond **voederadditieven** getuigt van een gebrek aan systeemvisie en geeft een verkeerde boodschap aan boer en burger. De inzet op additieven stimuleert dat runderen nog meer op stal komen te staan en dat het aandeel krachtvoer in hun rantsoen toeneemt, ten koste van het aandeel ruwvoeder (gras). Dit getuigt van een tunnelvisie op methaan, zonder de bredere impact in beschouwing te nemen. Hierdoor zal de druk op biodiversiteit, ontbossing voor soja en stikstofuitstoot niet aangepakt worden, en dreigt deze net te verhogen. Bovendien gaat dit in tegen alle boerenlogica en het benutten van de toegevoegde waarde die de rundveehouderij biedt. Koeien zijn herkauwers, zij zetten het voor ons onverteerbare gras om in voedsel, en staan terzelfdertijd in voor het behoud en beheer van onze graslanden. Door dergelijke rantsoenaanpassingen ondermijnen we deze unieke rol, en creëren we een extra food-feed competitie en afhankelijkheid van (geimporteerde) voeders.

- De ecoregeling voor het **bodempaspoort** is wat ons betreft een lege maatregel zonder impact. Het bodempaspoort is een tool die door Voedsel Anders zeker en vast wordt gesteund, maar niet als ecoregeling. Het paspoort is namelijk geen doel op zichzelf maar een middel. Het 'hebben' van een bodempaspoort heeft op zichzelf heeft dus geen impact. Het is niet zinvol om hier veel van het waardevolle ER budget aan te besteden, wel als middel dat boeren inzicht geeft in hun eigen aanpak.

- Bij de **ecoregeling** teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen, en in het bijzonder voor "**éénjarige eiwitteelten**", worden in het plan o.a. De voorbeelden veldbonen, voedererwten, soja, quinoa of mengsels gegeven. Voedsel Anders vraagt om deze ecoregeling ook open te stellen voor andere innovatieve eiwitteelten, zoals linzen, kikkererwten, lupinen, enz. Hiermee kan het GLB **bijdragen aan de eiwitshift**, die niet alleen op ons bord maar ook op het veld moet plaatsvinden.

- De beheerovereenkomsten voor het **onderhoud van kleine landschapselementen** zijn vandaag niet overal toepasbaar. Dit is een gemiste kans om breed in te zetten om een verhoging van het aandeel natuur in landbouwgebied. Dit sluit bovendien niet aan met de VLIF-steun voor niet-productieve elementen, die vandaag wel mogelijk maakt dat de aanleg van Kleine landschapselementen (KLE's) worden gesubsidieerd.

- **Meerjarige bloemenstrook in fruittteelt:** de vergoeding voor bloemenstrook aan rand van fruitaanplanting is met 10.160 euro per ha exuberant hoog, zeker ten opzichte van de vergoeding voor bloemenstroken tussen de bomenrijen (82 euro per ha), die meer inzet op de diversiteit binnen de perceelsgrenzen. Voedsel Anders heeft geen bezwaar op de keuze van deze maatregelen voor de ecoregelingen maar vraagt zich af hoe dergelijk hoog bedrag en verschil tussen de twee acties te verantwoorden is. Bovendien gelooft Voedsel Anders dat de maatregel gericht op de perceelsgrenzen vooral (enkel) haalbaar is voor de grotere percelen, vaak monoculturen.

Ten slotte vragen we aandacht voor de (sociale) randvoorwaarden van deze ecoregelingen:

- Het is essentieel dat de ecoregelingen de administratieve last voor de landbouwer niet groter maken en dat deze voldoende experimenteerruimte bieden, zodat de boer(in) tijd krijgt om deze nieuwe manier van werken uit te proberen met vallen en opstaan.
- Het is essentieel dat de eco-regelingen gepaard gaan met vorming op maat, kennisdeling en uitwisseling of begeleiding van landbouwers. Landbouwers moeten op diverse manieren gestimuleerd worden om de ecoregelingen toe te passen. Via sensibilisering, bedrijfsadvisering, het landbouwonderwijs of lerende netwerken moet meer aandacht gegeven worden aan de praktische toepassing van de goede landbouwpraktijken, en hoe hun nut voor boer en natuur.

3. Een GLB voor alle landbouwers: agro-ecologische landbouwers dreigen uit de boot te vallen

Zoals eerder in deze reactie geduid **ontbreekt in het voorliggende GLB-SP een duidelijke visie en initiatief om de biologische landbouw een vlucht vooruit te laten nemen, zoals door de Europese Farm 2 Fork wordt gevraagd**. Niet alleen de bio-sector, maar **ook de agro-ecologische landbouw** wordt in Vlaanderen nog steeds erg stiefmoederlijk behandeld. Dit terwijl de voordelen en de vele lessen die uit de agro-ecologische aanpak naar voor komen erg duidelijk zijn. **We verwachten dan ook dat een duidelijke visie wordt voorgesteld over de plaats van de (vaak kleine en middelgrote) agro-ecologische landbouwer en dat deze visie repercussies kent in het budget en in de definitie van de actieve landbouwer**. Het is onlogisch te stellen dat er onvoldoende instappers zijn en vervolgens de specifieke problematieken die kleine pas gestarte bedrijven ondervinden niet te erkennen. Zo is het contraproductief om deze bedrijven op alle vlak dezelfde doelstellingen op te leggen als bedrijven die tot 10 à 30 maal groter zijn of omgekeerd, en maatregelen voorrang te geven die die grote bedrijven onevenredig sterk bevoordelen. Als enkel de grote jonge starters sterk gesteund worden, stuurt men niet op een landbouwmodel waarin zeer diverse types en groottes van bedrijven een plaats kennen, nochtans een zeer veerkrachtig model. Een duidelijke coherente visie en plan zijn nodig om de transitie naar een agro-ecologisch voedselsysteem mogelijk te maken.

- **Actieve landbouwer**

Voedsel Anders vindt het problematisch dat in het voorliggende GLB-SP nog steeds niet is aangegeven hoe Vlaanderen de actieve landbouwer wil definiëren. Bovendien vrezen wij op basis van wat in de klankbordgroepen en andere raden werd toegelicht dat de **kleine en/startende landbouwers,** al dan niet voltijds bezig met de boerenstiel, **dreigen om uit de boot zullen vallen.** Voedsel Anders pleit ervoor om voor deze definitie in eerste instantie aandacht te geven aan **kwaliteitseisen** in plaats van bv het aantal uren dat men de boerenstiel bedrijft bij de afbakening van de term 'actieve landbouwer'. Dit om te voorkomen dat de nieuwe, creatieve, en vaak kleinschalige initiatieven uit de boot vallen. **Het is belangrijk om deze nieuwe vormen van de boerenstiel te omarmen en te ondersteunen**, zodat ook jonge of nieuwe landbouwers die al dan niet deeltijds (tijdelijk of permanent) of samen met andere boeren aan landbouw doen financieel gesteund worden met GLB middelen. Zij zijn namelijk even goed ondernemers die aan hun landbouwpraktijken een verdienmodel willen opbouwen, maar mogelijks daarnaast andere activiteiten ondernemen (bvb advisering of onderwijs) om hun impact op een duurzame landbouw in al haar aspecten te vergroten.

Terwijl de discussie rond de actieve landbouwer vandaag erg gefocust is op wat aan de onderkant van het spectrum gebeurt (bvb deeltijdse landbouwers), moet de definitie vooral misbruik aan de bovenkant tegengaan. Zo stromen vandaag heel veel subsidies door naar grondeigenaren en bedrijven die zelf niet met hun voeten en handen in de aarde zitten, en die zorg voor bodem en omgeving niet centraal zetten. Wij zien in de definitie voor actieve

landbouwer geen instrumenten die deze problematiek aanpakken. Dit zou nochtans prioritair moeten zijn.

- **De betalingsrechten**

M*inimaliseer zoveel mogelijk de verschillen in de waarde van de betalingsrechten.* De betalingsrechten zijn een relict van een verre geschiedenis. De waarde ervan hangt af van de teelten die decennialang door de boer in kwestie (of zijn voorganger) geproduceerd werden. Bij sommige betalingsrechten kwamen daar later nog de gevolgen van de ontkoppeling van de toenmalige kalverpremies bij. Daardoor zijn er nu enorme verschillen tussen de waardes van deze betalingsrechten. Het gemiddelde bedrag is momenteel iets meer dan 300 Euro/ha maar de spreiding is dermate groot dat er sectoren (i.h.b de slachtkalveren) zijn met gemiddelden van 1300 Euro/ha en zelfs uitschieters tot 29.000 Euro/ha. Er is geen enkele link met ook maar enige vorm van landbouwbeleid. De financiële middelen worden op deze manier ondoeltreffend en op een oneerlijke manier ingezet. De betalingsrechten zijn dan ook een beleidsinstrument dat zo snel mogelijk moet uitgefaseerd worden.

Vlaanderen moet er daarom voor zorgen dat de verschillen tussen de waardes van de betalingsrechten zoveel mogelijk worden weggewerkt, zodat iedereen op eenzelfde wijze gesteund wordt, in de plaats van enkele sectoren op basis van van hun activiteiten uit het verleden.

- **De herverdelingssteun**

Voedsel Anders vraagt om de minimumdrempel van 10 ha voor herverdelingssteun op te heffen. In het SP missen we een duidelijk plan om de kleinere landbouwbedrijven sterker te ondersteunen, zoals de Europese Commissie expliciet vraagt: "de *veerkracht van de landbouwsector verbeteren en de inkomensdaling tegengaan door de GLB-steun doelgerichter te maken, en met name meer te richten op landbouwbedrijven van kleine of middelgrote fysieke omvang (...)*". Het opleggen van een minimumdrempel van 10 ha voor de herverdelingssteun staat in schril contrast met deze aanbeveling. Zo zou ook 65% van de biosector uit te boot vallen indien deze minimumdrempel wordt ingevoerd. Dit staat in haaks op de Europese vraag voor meer biologische landbouw. Bovendien is het onduidelijk in welke mate de gehanteerde definitie van de actieve landbouwer hier voldoende rekening mee houdt.

4. Het VLIF: een transitiefonds is dringend nodig maar nog steeds veraf

Een groot deel van het VLIF-budget wordt vandaag ingezet voor specialisatie (en zo schaalvergroting) van sectoren onder het mom van eco-efficiëntie. Dit terwijl het fonds een **groot potentieel heeft om toe te werken naar een fundamentele hervorming van de huidige landbouwsector**, waarin de duurzaamheid en veerkracht van het bedrijfsmodel op de lange termijn centraal staat. Dit kan onder andere door het **sturen op verbreding ipv verdere**

specialisatie, denk bvb aan de mogelijkheden hiertoe in het kader van de eiwitshift. VA wijst daarom op de noodzaak om het VLIF om te vormen naar een **transitiefonds**. Dit fonds financiert boeren die willen desinvesteren en omschakelen naar een duurzamer bedrijfsmodel alsook boeren die beroep willen doen op bijscholing,vorming enz. De investeringssteun is in te zetten als richtinggevend instrument, in functie van een transitie naar landbouwbedrijven die hun absolute milieu-impact binnen de milieugebruiksruimte houden op zowel lokaal, regionaal als Vlaams niveau. Dit betekent dat een investering steeds de milieu- en klimaateffecten van het bedrijf op absolute wijze positief dient te beïnvloeden (lees: verlagen) zodat eventuele negatieve cumulatieve effecten worden vermeden. **De beoordeling van investeringsdossiers kan daarom nooit los gezien worden van de totaalcontext van het bedrijf enerzijds en van de onmiddellijke omgeving anderzijds.**

Het huidige VLIF stimuleert schaalvergroting door minimumnormen op te leggen opdat boeren het toch groots genoeg zouden zien. Het spreekt voor zich dat het voor boeren in dergelijke situaties moeilijk, zo niet onmogelijk is, om in te spelen op veranderende trends, of om te schakelen naar een ander en duurzamer bedrijfsmodel. 82% van de VLIF- steun valt onder de categorie 'bouw en verbetering van bedrijfsgebouwen'. Zo bevordert men het bouwen van grote stallen met lange terugbetalingstijd. Het gros van het VLIF-budget gaat dus naar gespecialiseerde sectoren die erg gevoelig zijn voor lock-in's. Verbreding van het bedrijfsmodel, wat lock- ins kan doorbreken, maakt slechts aanspraak op een luttele 1% van de VLIF-investeringssteun. Dit is volledig uit balans. Ook in het kader van de PAS-regeling zien wij een risico dat VLIF vooral zal ingezet worden voor investeringen in AEA stallen en bijgevolg vooral de grote, kapitaalkrachtige landbouwers verder zullen specialiseren. Dit staat haaks op de nood voor een transitie naar kringloopbedrijven en alternatieven weg van deze lock-ins. Veerkracht en autonomie van het bedrijf moeten vooropstaan bij de investeringen die met VLIF worden gesteund. **Zet daarom maximaal in op een transitiefonds en ondersteun boeren die willen desinvesteren en omschakelen naar een duurzaam bedrijfsmodel.**

Met vriendelijke groeten,

VOEDSEL ANDERS

GROEIENDE BEWEGING VOOR AGRO-ECOLOGIE